

System partyjny – rodzaje i funkcjonowanie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bogusław Banaszak, Artur Preisner, *Wprowadzenie do prawa konstytucyjnego*, Wrocław 1992, s. 152–153.
- Źródło: Marek Barański, Anna Czyż, Rafał Glajcar, Sebastian Kubas, Marek Migalski, Robert Rajczyk, Marek Tyrała, *Współczesne partie i systemy partyjne państw Grupy Wyszehradzkiej*, Katowice 2018, s. 18.
- Źródło: *Model skandynawski systemu partyjnego – ciągłość i zmiana*, 4.05.2006 r., dostępny w internecie: psz.pl [dostęp 26.10.2020 r.].
- Źródło: Małgorzata Lorencka, *Włoski system partyjny. Studium politologiczne*, Katowice 2007, s. 18.
- Źródło: koltci, *System dwu- czy wielopartyjny*, dostępny w internecie: steemit.com [dostęp 26.10.2020 r.].
- Źródło: Włodzimierz Zakrzewski, *W sprawie klasyfikacji systemów partyjnych*, „Studia Socjologiczno-Polityczne” 1961, nr 10, s. 47.

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

System partyjny definiowany jest najczęściej jako grupa partii politycznych działających według prawnie określonych reguł w ramach danego społeczeństwa. Giovanni Sartori twierdził, że o systemie partyjnym możemy mówić w prawomocny sposób tylko wtedy, kiedy istnieją w nim co najmniej dwie współzawodniczące partie. W literaturze światowej na uwagę zasługuje teza Maurice'a Duvergera (podzielana zresztą przez wielu autorów), sprowadzająca system partyjny do form i warunków koegzystencji partii istniejących w danym państwie. W polskiej literaturze naukowej istnieją różne stanowiska w kwestii definiowania systemu partyjnego.

((Bogusław Banaszak, Artur Preisner

Wprowadzenie do prawa konstytucyjnego

System partyjny to układ legalnie działających w danym państwie partii politycznych.

Źródło: Bogusław Banaszak, Artur Preisner, *Wprowadzenie do prawa konstytucyjnego*, Wrocław 1992, s. 152–153.

Włodzimierz Zakrzewski

“ *W sprawie klasyfikacji systemów partyjnych* ”

[System partyjny to] mechanizm współdziałania bądź rywalizacji organizacji społecznych w walce o władzę i w jej sprawowaniu.

Źródło: Włodzimierz Zakrzewski, *W sprawie klasyfikacji systemów partyjnych*, „Studia Socjologiczno-Polityczne” 1961, nr 10, s. 47.

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie systemu partyjnego.
- Scharakteryzujesz różne metody klasyfikowania systemów partyjnych.
- Ocenisz relacje pomiędzy partiami politycznymi w różnych modelach systemów partyjnych.

Ilościowa klasyfikacja systemów partyjnych

W teorii partii politycznych funkcjonuje wiele klasyfikacji systemów partyjnych. Najprostsze [typologie systemów partyjnych](#) za punkt wyjścia brały **liczbę partii** politycznych w danym systemie lub liczbę partii „znaczących”, czyli takich, które są liczącym się partnerem w potencjalnej koalicji rządzącej.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Podstawowym kryterium była tutaj nie fizycznie funkcjonująca w systemie politycznym liczba ugrupowań, lecz ilość partii czynnie uczestniczących w życiu politycznym. Zwracano uwagę na zasadnicze różnice między systemami dwupartyjnymi (np. w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii) i wielopartyjnymi (w większości państw europejskich). Dyskutowano, który system jest bardziej stabilny, bardziej reprezentatywny, lepiej odzwierciedla preferencje wyborców i jest efektywny w sprawowaniu władzy. Z jednej strony podkreślano, że systemy wielopartyjne są bardziej reprezentatywne i lepiej ukazują różnorodne interesy i wartości danego społeczeństwa, z drugiej zaś – krytycy systemów wielopartyjnych opartych na reprezentacji proporcjonalnej wykazywali, że zwykle konieczne są w nich rządy koalicyjne, co bywa przyczyną częstych kryzysów rządowych i niestabilności politycznej.

Zwracano uwagę, że partie w systemach dwupartyjnych są bardziej umiarkowane i centrystyczne, ponieważ muszą zyskać poparcie różnorodnych grup społecznych. Ostatnio dostrzeżono jednak, że systemy wielopartyjne mogą być bardziej efektywne, zwłaszcza w społeczeństwach demokratyzujących się i takich, w których istnieją zasadnicze podziały ekonomiczne, etniczne czy regionalne. Wcześniejsze kontrowersje odżyły w ciągu ostatnich lat, kiedy wiele demokratyzujących się państw stanęło w obliczu zasadniczych konstytucyjnych wyborów. Jednak z uwagi na to, że kryteria ilościowe nie odzwierciedlają w pełni charakterystyki poszczególnych [systemów partyjnych](#), ich użyteczność wydaje się ograniczona.

Koncepcje jakościowe

Alternatywnymi koncepcjami były typologie systemów partyjnych oparte na kryteriach jakościowych. Według nich najbardziej ogólnym podziałem jest typologia oparta na zasadzie konkurencyjności partii. Rozpatrując ten podział w kategoriach analizy systemów partyjnych i koalicji politycznych, Joseph La Palombara i Myron Weiner wyróżnili systemy:

1. oparte na zasadzie konkurencyjności;
2. niedopuszczające konkurencyjności.

Konkurencyjność (alternacja) polityczna jest jedną z zasad i wartości systemu demokratycznego i przejawia się w swobodzie tworzenia i działania partii politycznych. Wszystkie podmioty polityki powinny uznawać i respektować tę zasadę. Zdaniem Marka Sobolewskiego w praktyce politycznej, nawet systemu demokratycznego, konkurencyjność partii jest tym pełniejsza, im mniej podstawowych różnic dzieli partie danego systemu. Jednakże nawet w systemach demokratycznych zasada konkurencyjności nie może być w pełni stosowana.

Ograniczenia konkurencyjności występują w trzech płaszczyznach:

- delegalizacja jakiejś partii w systemie;
- niedopuszczenie jakiejś partii do udziału w wyborach lub taka manipulacja ordynacją wyborczą, która obniża szanse niektórych ugrupowań;
- trwałe wykluczenie partii z udziału w rządach, mimo iż jest reprezentowana w parlamencie.

W systemie komunistycznym, nawet przy formalnej wielopartyjności (jak np. w PRL), zasada monopolu partii kierowniczej wykluczała konkurencyjność.

W ramach tej typologii wymienia się także system partyjny oparty na uzgodnieniach związanych z wewnętrznymi relacjami bazującymi na *amicabilis compositio*. Ten typ stosunków międzypartyjnych ma miejsce wtedy, gdy występują szczególne społeczno-kulturowe i etniczno-językowe uwarunkowania, typowe np. dla Szwajcarii, Austrii, Holandii, Belgii. Zjawiskiem często spotykanym są tam tzw. wielkie koalicje, w tym również lewicowo-prawicowe.

Kolejne podziały systemów partyjnych, oparte na kryteriach jakościowych i oderwane od tradycyjnych kategorii ilościowych, zostały zaproponowane również przez La Palombarę i Weinera. Pierwszy z tych podziałów to odróżnienie systemów hegemonicznych i zmiennych, drugi zaś to podział na systemy zideologizowane i pragmatyczne. **System hegemoniczny** to taki, w którym jedna partia pozostaje u steru rządów przez dłuższy czas. Natomiast **system partyjny zmienny** charakteryzuje się częstą i niejako regularną zmianą partii rządzącej. Wymienieni autorzy, a także Maurice Duverger, zwracali uwagę na doniosłe konsekwencje funkcjonowania jednego czy drugiego systemu, np. w aspekcie stabilizacji politycznej i społecznej czy wymiany elit. Biorąc pod uwagę kryterium przedmiotu rywalizacji pomiędzy partiami, wspomniani autorzy rozróżniali systemy:

1. pragmatyczne;
2. zideologizowane.

Podział na systemy pragmatyczne i zideologizowane jest kontynuacją weberowskiego podziału partii politycznych na światopoglądowe i pragmatyczne. **System zideologizowany** należy rozumieć jako system, w którym konkurencja między partiami opiera się na różnicach ideologicznych i te są głównym argumentem walki konkurencyjnej. Natomiast w **systemie pragmatycznym** partie walczą ze sobą za pomocą argumentów nieideologicznych (rywalizacja toczy się wokół konkretnych haseł programowych i alternatyw personalnych), co nie wyklucza, że mogą mieć swą ideologię, tyle że podobną lub taką samą i wobec tego nienadającą się do wykorzystania w kampanii wyborczej. Wśród tej kategorii typologii warto zwrócić większą uwagę na interesującą propozycję Gordona Smitha i Martina Wheatona. Ci brytyjscy politolodzy uważają, iż systemy partyjne w państwach demokratycznych możemy zaliczyć do jednej z trzech zasadniczych kategorii:

1. **rozproszenia;**
2. **równowagi;**
3. **nierównowagi.**

W swojej typologii Smith interesuje się sposobami tworzenia większości parlamentarnych umożliwiających utworzenie gabinetów. Propozycję tego autora należy traktować nie dychotomicznie, lecz jako continuum. Poszczególne systemy mogą bowiem przechodzić przez pewne sekwencje, nabierając cech mieszanych. W **systemie rozproszonym** mamy do czynienia ze względnie dużą liczbą partii, jednak żadna z nich nie posiada statusu organizacji dominującej. Poziom poparcia wyborczego udzielanego partiom pozostaje zbliżony, a poziom polaryzacji ideologicznej – umiarkowany. W konsekwencji w procesie przetargów koalicyjnych uczestniczy kilka ugrupowań i żadne nie ma zagwarantowanej pozycji dominującej. Możliwe są więc różne konfiguracje koalicyjne. Z kolei w **systemie równowagi** mamy wprowadzić do czynienia z dość wyraźną polaryzacją sił politycznych, jednak z reguły rywalizacja skupia się na jednym dominującym typie konfliktu, np. wynikającym z podziału o charakterze społeczno-ekonomicznym układzie lewica – prawica.

Kryteria ilościowe

Mimo krytyki skierowanej pod adresem klasyfikacji opartej na kryteriach ilościowych, zdaniem Giovanniego Sartoriego, liczba partii pomaga się zorientować w charakterze władzy politycznej oraz zakresie, stylu i stopniu intensywności rywalizacji politycznej. Dlatego wzięcie pod uwagę tej zmiennej w połączeniu z kryteriami jakościowymi było przedmiotem zainteresowania znawców tego tematu. Jean Blondel proponuje uwzględnienie dwóch omawianych wcześniej zmiennych: liczby partii oraz ich rozmiaru w ramach systemu partyjnego. W konsekwencji rozróżnił on cztery typy systemów partyjnych:

1. **System dwupartyjny** – występują w nim dwie duże partie mające (z różnych przyczyn, np. z powodu większościowej ordynacji wyborczej) znaczną przewagę nad mniejszymi partiami.
2. **System dwuipółpartyjny** – występują w nim dwie duże partie oraz trzecia – mała, znacznie słabsza, jednak mająca duży wpływ w systemie partyjnym (często nazywana jest tzw. języczkiem uwagi). Źródłem jej znaczenia jest najczęściej centrowa orientacja, co czyni ją pożądanym partnerem różnych koalicji, jak np. niemiecka FPD.
3. **System wielopartyjny oparty na dominacji jednej partii** – w tym przypadku wśród wielu partii jedna wyróżnia się rozmiarem i dlatego jest niezbędna dla stworzenia większościowej koalicji gabinetowej, której również sama, nie posiadając większości bezwzględnej, nie jest w stanie stworzyć. Przykładami tego typu systemu są Włochy, gdzie chadecja w okresie powojennym (do 1992 r.) partycypowała we wszystkich rządach, a także Szwecja i Norwegia, w których podobną rolę odgrywały partie socjaldemokratyczne.
4. **Systemy wielopartyjne bez partii dominującej** – w takim systemie różnice w rozmiarach (zdobycach wyborczych) pomiędzy poszczególnymi partiami są niewielkie. Żadna z partii nie jest niezbędna przy tworzeniu koalicji, które mogą pojawić się w wielu wariantach. Finlandia, Belgia oraz Holandia są przykładem tego typu systemu.

Wśród wielu prób łączących kryteria ilościowe i jakościowe uznanie w politologii zdobyła klasyfikacja zapoczątkowana przez Giovanniego Sartoriego w 1976 r. i modyfikowana w następnych latach. Uwzględniając liczbę partii oraz ideologiczny i światopoglądowy dystans między nimi (a także intensywność konfliktów międzypartyjnych i znaczenie poszczególnych partii), czyli stopień sfragmentaryzowania i polaryzacji, w demokracjach zachodnich rozróżnić można:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sartori opisuje poszczególne systemy jako bipolarne lub wielopolarne, wskazując na ilość „centrów” w ramach systemu, wokół którego toczy się rywalizacja polityczna. System zwany bipolarnym ma dwa takie centra (pola), a brakuje mu centrum politycznego (centralnego pola). Obydwa takie pola ideologiczne (lewica – prawica) mogą być zajmowane także przez kilka partii.

W systemach wielopolarnych istnieją więcej niż dwa pola decydujące o układzie rywalizacji politycznej. Według Sartoriego najbardziej niestabilne są spolaryzowane systemy partyjne. Zazwyczaj jedna z większych, ale nie posiadająca absolutnej większości partia polityczna sprawuje w nich

władzę przez dłuższy czas, dzięki wchodzeniu w różne doraźne koalicje. Dla takiego systemu charakterystyczna jest też obecność co najmniej jednej ekstremistycznej partii, która tworzy permanentną opozycję. Sytuacja taka zazwyczaj powoduje postępujący paraliż i korupcję władzy centralnej, frustrację i radykalizację peryferii systemu politycznego. Jako przykłady Sartori podaje Republikę Weimarską, IV Republikę Francuską i powojenne Włochy. Liczne badania pokazały, że istnienie

spolaryzowanego systemu partyjnego nie tylko prowadzi do częstych zmian gabinetu i niestabilności politycznej, ale także sprzyja powstawaniu postaw i programów ekstremistycznych, podważa legitymizację państwa i powoduje spadek zaufania do jego instytucji i prawa. Alan Siaroff w swoich rozległych badaniach życia politycznego w krajach europejskich, uwzględniając zróżnicowane kryteria ilościowo-jakościowe (liczba partii powyżej 3% poparcia, suma mandatów dwóch głównych partii, stosunek liczby mandatów największej partii do drugiej z kolei partii, stosunek liczby mandatów drugiej partii do trzeciej oraz efektywna liczba partii w parlamencie), rozróżnił następujące typy systemów partyjnych:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Powyższa klasyfikacja jest syntezą wcześniejszych propozycji klasyfikacji systemów partyjnych.

Słownik

partia polityczna

dobrowolna organizacja społeczna posiadająca określony program polityczny, której celem jest jego realizacja poprzez zdobycie i sprawowanie władzy lub wywieranie na nią wpływu

system partyjny

jedna z trzech kategorii systemów w politologii obok systemów politycznych i systemów wyborczych; jest to układ wszystkich partii politycznych, a także organizacji quasi-partyjnych: stowarzyszeń czy związków zawodowych; grupa partii politycznych działających według prawnie określonych reguł w ramach danego społeczeństwa; formy

Szkolenie dla nowo wybranych posłów

Źródło: Adrian Grycuk, licencja: CC BY-SA 3.0.

i warunki współpracy lub rywalizacji partii politycznych w walce o zdobycie władzy politycznej albo w jej sprawowaniu

system wyborczy

zbiór przepisów, które wchodzi w skład prawa wyborczego regulującego sposób przeprowadzania wyborów, w szczególności zasady wyłaniania ich zwycięzców i podziału mandatów

typologia systemów partyjnych

współczesne systemy partyjne sklasyfikować można ze względu na wiele różnych kryteriów, a najbardziej rozpowszechnione są kryteria ilościowe, jakościowe i mieszane

Schemat

Polecenie 1

Przeanalizuj wykres i wykonaj ćwiczenia.

Wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego w dniu 26 maja 2019 r. według komitetów wyborczych

partia : Prawo i Sprawiedliwość
oddane_ważne_głosy : 6192780
partia : KKW Koalicja Europejska PO PSL SLD .N Zieloni
oddane_ważne_głosy : 5249935
partia : Wiosna Roberta Biedronia
oddane_ważne_głosy : 826975
partia : KWW Konfederacja KORWiN Braun Liroy Narodowcy
oddane_ważne_głosy : 621188
partia : KWW Kukiz'15
oddane_ważne_głosy : 503564
partia : KKW Lewica Razem – Partia Razem, Unia Pracy, RSS
oddane_ważne_głosy : 168745
partia : KWW Polska Fair Play Bezpartyjni Gwiazdowski
oddane_ważne_głosy : 74013
partia : KKW PolEXIT – Koalicja
oddane_ważne_głosy : 7900
partia : Jedność Narodu
oddane_ważne_głosy : 2211

Oprac. na podst. GUS, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2019*, stat.gov.pl, [dostęp 04.05.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wykorzystując kryterium ilościowe, scharakteryzuj polski system partyjny.

Ćwiczenie 2

Oceń możliwość wpływu na politykę państwa partii politycznych, które nie przekroczyły klauzuli zaporowej.

Ćwiczenie 3

Uporządkuj polskie partie polityczne na osi prawica – lewica.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, które stwierdzenie nie pasuje do opisu systemu wielopartyjnego.

☐

w znacznym stopniu odzwierciedla różnorodne interesy i wartości danego społeczeństwa

☐

przyczynia się do utrzymania wysokiej stabilności politycznej w kraju

☐

jest bardziej reprezentatywny niż inne systemy polityczne

☐

w takim systemie zwykle konieczne są rządy koalicyjne

Ćwiczenie 2

Wskaż, jakie typy systemów partyjnych wyróżnił Jean Blondel.

☐

systemy wielopartyjne bez partii dominującej

☐

system wielopartyjny oparty na dominacji jednej partii

☐

system dwupartyjny

☐

system trójpartyjny

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Konkurencyjność (alternacja) polityczna jest jedną z zasad i wartości systemu demokratycznego i przejawia się w swobodzie tworzenia i działania partii politycznych.	☐	☐
W systemie pragmatycznym partie nie mogą mieć swoich ideologii.	☐	☐
W systemach wielopolarnych istnieją dwa pola decydujące o układzie rywalizacji politycznej.	☐	☐
Badania potwierdzają, że istnienie spolaryzowanego systemu partyjnego sprzyja powstawaniu postaw i programów ekstremistycznych.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

((Małgorzata Lorencka

Włoski system partyjny. Studium politologiczne

Trzecim ważnym pojęciem politologicznym po zdefiniowaniu systemu partyjnego, jego klasyfikacji i typologii, a niezwykle istotnym dla zrozumienia przemian włoskiego systemu partyjnego, w latach 1994-2005/2006 jest zagadnienie zmiany systemu partyjnego. Można wyróżnić dwie główne perspektywy rozumienia tego pojęcia. Pierwsza z nich określana jest mianem perspektywy „społecznej”. Zakłada ona, iż zmiana systemu partyjnego tkwi w szeroko pojmowanym jego otoczeniu – na przykład w zmianach podziałów socjopolitycznych czy zachowań wyborczych. Takie ujęcie zagadnienia proponują m.in. Jan-Erik Lane i Svante Ersson. Przy czym Jean Blondel zauważa, że „społeczna i ekonomiczna struktura społeczeństwa prowadzi do powstania szczególnego typu systemu partyjnego”. Wychodząc z kolei od typologii systemów partyjnych „instytucjonalna” perspektywa proponuje węższe postrzeganie kategorii zmiany systemu partyjnego, koncentrując się na jego konfiguracji strukturalnej. Zdaniem Petera Maira najprościej można określić zmianę systemu partyjnego, „gdy system partyjny przechodzi transformację z jednej klasy lub typu systemu partyjnego do innego”. A zatem kiedy można stwierdzić, że kształtuje się nowy system partyjny jako konsekwencja procesu zmian? Mair proponuje określenie zmiany systemu partyjnego jako „wynik ideologicznych, strategicznych czy wyborczych przekształceń, powodujących transformację kierunku rywalizacji lub formuły tworzenia rządu”. Przestrzega również przed nadmiernym akcentowaniem zmian wyborczych, bowiem nie są one jednoznaczne ze zmianą systemu partyjnego.

Zaznacz właściwe zakończenia zdania.

Zmiany systemu partyjnego są związane...

☐ z wewnętrzną zmianą relacji pomiędzy działającymi na scenie politycznej partiami.

☐ ze zmianą idei zawartych w programach partii politycznych, które odzwierciedlają poglądy wyborców.

☐ ze zmianą struktury społecznej.

☐ z jednorazowymi zmianami układu sił politycznych w parlamencie.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

“ *Model skandynawski systemu partyjnego – ciągłość i zmiana* ”

Systemy partyjne państw nordyckich posiadają wiele istotnych cech wspólnych, które, jak już nadmieniliśmy, pozwalają na oddzielenie odrębnego modelu „skandynawskiego”. Model ów, na skutek ewolucji systemów partyjnych państw skandynawskich (czasem w przeciwnych kierunkach) i dostosowywania się do pewnych ogólnych trendów widocznych w pozostałych demokracjach Europy Zachodniej, podlega stale modyfikacjom.

Proces erozji tradycyjnego modelu „skandynawskiego”, wywołany m.in. zmianą struktury społecznej i kryzysem *welfare state*, ma swój początek w latach 60. i 70. ubiegłego wieku i trwa do chwili obecnej. Obejmuje on cały szereg, często powiązanych ze sobą zjawisk, takich jak: wzrost efektywnej liczby partii politycznych, kryzys członkostwa w partiach, wzrost znaczenia ekspertów w ich działalności, zwiększenie płynności elektoratu, spadek frekwencji wyborczej i zaufania do partii oraz spadek aktywności działaczy partyjnych. Tak więc, opisując skandynawskie systemy partyjne, należy przedstawiać je w ujęciu dynamicznym i wyodrębnić dwa zasadnicze przedziały czasowe.

Źródło: *Model skandynawski systemu partyjnego – ciągłość i zmiana*, 4.05.2006 r., dostępny w internecie: psz.pl [dostęp 26.10.2020 r.].

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
--------------	--------	-------

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W państwach skandynawskich partie polityczne reprezentują podobne idee i dlatego można mówić o skandynawskim modelu systemu partyjnego.	☐	☐
Jednym z powodów zmian w skandynawskim systemie wyborczym jest kryzys państwa opiekuńczego.	☐	☐
Kryzys systemu skandynawskiego przejawia się m.in. w likwidacji partii politycznych, które nie uzyskiwały mandatów parlamentarnych.	☐	☐
Systemy skandynawskie są bardzo stabilne i tym różnią się od systemów partyjnych państw Europy Zachodniej.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

((koltci

System dwu- czy wielopartyjny

Należałoby na wstępie powiedzieć, że trudno często stwierdzić, z jakim systemem ma się w danym kraju do czynienia. Sytuacja polityczna bywa bardzo skomplikowana, a z uwagi na brak twardych, absolutnie jasnych granic między jednym a drugim nie zawsze łatwo orzec. System wielopartyjny polega na rozbiciu sceny politycznej w parlamencie na stosunkowo wiele partii, co skutkuje m.in. faktem, iż żadna jednak lub żadne dwie z nich nie mają zdecydowanej przewagi w liczbie swych członków zasiadających w parlamencie nad innymi. Przykładowo podział może przybierać formę pięciu partii po 20% poparcia każda. Drugi „system” – dwupartyjny – polega (jak sama nazwa wskazuje) na podziale większości miejsc dla przedstawicieli „woli politycznej ludu” między dwie, dominujące partie. Podział taki może np. przybrać formę – dwie partie po około 45% głosów każda i pozostałe 10% głosów rozbite na następne trzy partie. Jakie konsekwencje wiążą się z każdym ze wspomnianych „systemów”?

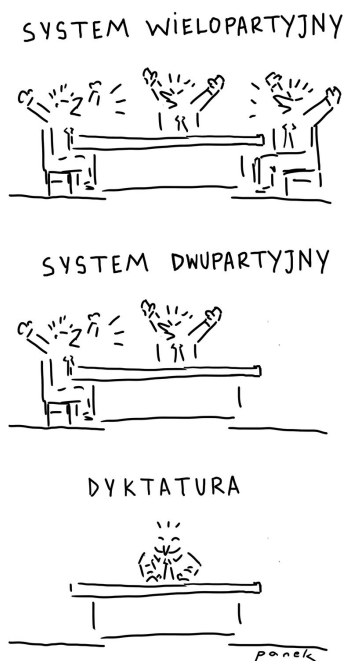
Źródło: koltci, *System dwu- czy wielopartyjny*, dostępny w internecie: steemit.com [dostęp 26.10.2020 r.].

Scharakteryzuj modele systemu wielopartyjnego w państwach demokratycznych, odwołując się do ich wpływu na decyzje polityczne.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z grafiką i wykonaj ćwiczenie.

Źródło: Panek, dostępny w internecie: wykop.pl [dostęp 26.10.2020 r.], tylko do użytku edukacyjnego.

Rozstrzygnij, czy autor rysunku dostrzega różnice w funkcjonowaniu systemów partyjnych.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

((Marek Barański, Anna Czyż, Rafał Glajcar, Sebastian Kubas, Marek Migalski, Robert Rajczyk, Marek Tyrała

Współczesne partie i systemy partyjne państw Grupy Wyszehradzkiej

Kartelizacja ujmowana jest także jako koniec walki ideologicznej (z uwagi na fakt zbliżenia programowych ofert politycznych; współcześnie oferty polityczne różnych partii różnią się jedynie podejściem do kwestii produkcji oraz dystrybucji dóbr publicznych). Według R. Katza i P. Maira kartelizacja jest ponadto rezultatem profesjonalizowania się elit politycznych, o których można powiedzieć – parafrazując Maxa Webera – że traktują politykę jako zawód, a nie powołanie. Efektem tego procesu jest zanik stałej identyfikacji wyborców z partią; relacje pomiędzy partią i grupami interesu oznaczają gwarancję dostępu do stanowisk publicznych lub też preferencje w dostępie do innych dóbr publicznych. Emanacją tego trendu jest na przykład rezygnacja z masowego członkostwa oraz pozyskiwanie wyborców poprzez zastosowanie metod i technik marketingowych, włącznie z zastąpieniem programów wyborczych retoryką reklamy.

Proces kartelizacji systemów partyjnych sprzyja również powstawaniu partii antysystemowych lub/i populistycznych, które najczęściej występują w systemach silnie spolaryzowanych i wielopartyjnych. Apel wyborczy ugrupowań antysystemowych dociera do dość istotnej, z punktu widzenia potencjalnego poparcia, grupy wyborców. Zasadniczo w systemach umiarkowanych wielopartyjnych i dwupartyjnych walka polityczna pomiędzy partiami politycznymi toczy się o „rząd nad duszami” wyborców centrowych. Stąd też uwzględnianie niektórych

postulatów środowisk antysystemowych oraz populistycznych w programach ugrupowań umiarkowanych.

Źródło: Marek Barański, Anna Czyż, Rafał Glajcar, Sebastian Kubas, Marek Migalski, Robert Rajczyk, Marek Tyrała, *Współczesne partie i systemy partyjne państw Grupy Wyszehradzkiej*, Katowice 2018, s. 18.

Scharakteryzuj zagrożenia, które niesie ze sobą kartelizacja partii politycznych.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: System partyjny – rodzaje i funkcjonowanie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Wiedza i rozumienie.

Uczeń:

3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

4) charakteryzuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywy i egzekutywy: parlamentarno-gabinetowy (na przykładzie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej) i kanclerski (na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec); wykazuje, że elementy tych systemów obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje pojęcie systemu partyjnego;
- porównuje różne metody klasyfikowania systemów partyjnych;
- ocenia relacje między partiami politycznymi w różnych modelach systemów partyjnych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- odwrócona klasa;
- prezentacja multimedialna.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Na poprzedniej lekcji uczniowie proszeni są o przygotowanie prezentacji multimedialnych na temat różnych modeli klasyfikacji systemów partyjnych. Zostają podzieleni na trzy grupy i każda z nich ma za zadanie scharakteryzowanie jednego z modeli.

Faza wstępna

1. Nauczyciel podaje temat i cele lekcji.

2. Na początku lekcji uczniowie, wykorzystując mapę myśli, wskazują na różne cechy systemów partyjnych.

Faza realizacyjna

1. Każda z grup przedstawia przygotowaną przez siebie prezentację multimedialną.

2. Na tablicy zostają zapisane najważniejsze cechy poszczególnych modeli klasyfikacji systemów partyjnych. Uczniowie zwracają uwagę na podstawy współpracy lub rywalizacji między partiami politycznymi na scenie politycznej.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie proszeni są o scharakteryzowanie czynników wpływających na kształtowanie się systemów partyjnych.
2. Wybrana lub chętna osoba proszona jest o podsumowanie lekcji.

Praca domowa:

Scharakteryzuj system partyjny w jednym z państw demokratycznych z wykorzystaniem różnych modeli klasyfikacji.

Materiały pomocnicze:

Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut, *Leksykon politologii*, Wrocław 2004.

Katarzyna Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2010.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Może zostać wykorzystane jako ilustracja ilościowego kryterium klasyfikacji systemu partyjnego.